

JOHANN WOLFGANG GOETHE: STELLA

Tarján Tamás

A német irodalom óriása napjainkra a legjobban húzható drámaszerzők egyikévé érett. Színpadi szövegeinek kurtíthatósága nagy érdem az anyagszaporítással készülő darabok korában. Goethénél van miből húzni. Egyébként a Katona József Színház Kamrájának előadása számára az 1775-ben, fiatalon kezdett, majd később át-átírt Stellát olyan nagyon nem is kellett nyesegetni: **Eörsi István** dramaturg és Lukáts Andor rendező készen kapta - Görgey Gábor eredetileg aligha ironikus hangfekvésű fordításában - a történetet, a mondatzenét, a struktúrát, a szereplőállományt. Még a műfajt is, mely bévül ugyan szomorújáték (lenne, ha az utólagosan hozzátoldott öngyilkosságot is eljátszanák), kívül azonban "színjáték szerelmesekek".

A(z elhagyott) feleségét és a(z ugyancsak elhagyott) szeretőjét egyszerre megtaláló Fernando dilemmája a konszolidált többnejűség, a minimum háromfős csoportsex óvatos irodalmi preferálására és legitimálására nyújtott alkalmat az önismeret erényét nem nélkülöző írónak - Lukáts Andornak és színészeinek viszont arra, hogy e megoldás képtelenségét, tágabban pedig az egész kérdéskört, a valójában csak kompromisszumos vagy rossz választásokat engedő hűségproblémát a tragikomikus közelítés, a bizarr kacaj célpontjává tegyék.

Khell Csörsz felénk kissé lejtős zsákutca-díszletében nem a Stella, hanem annak paródiája jelenik meg, felerősítve az alapszöveg romantikájában való stiláris és játékmódbeli jártasság nélkülözhetetlen komolykodásaival. A teret csupán néhány vékonyka cső tagolja: lehetnének fák, oszlopok. Megannyi biztonságos támasz a végképp elbizonytalanodónak, tengely a táncolva körbeforgónak. Gyűrűvel megkocantva, mással megpendítve még muzsikálnak is (tehetnék akár gyakrabban). Az oldalfalakat rugalmas szalagokból képezték ki, bárhol hasítható rés, ki- és bejárás. Ez a könnyen átüthető felület elfektetett paravánként is viselkedik, benyúló kezek, bekukkantó fejek bábozhatnak jobbról-balról, hátul eleven ember pózolhat festményként, nagy lehet a teret szelő, szeletelő jövés-menés. A produkció kellemes eklektikájához járulnak a visongó műkedvelés beékelt jelenetei, a képregények kliséire emlékeztető beállítások, s főképp a televíziós szappanoperákon edződött szem tornáztatása. A Kamrában a szünet nélküli nyolcvanöt perc - ein Teil - is elég, hogy a holtomiglan-holtodiglan végeérhetetlen, a halálos időkijelölés ellenére valóban befejezhetetlen példázatát elmondja. Az este hemzseg az elidegenítő eszközöktől, melyek egyikét-másikat lehet brechtinek is nevezni - így a Postamesternőként elsőrangú Illés Györgyinek a saját arcából készített tragikus görög maszkját -; többségét inkább nem.

Velich Rita az átlátható teret finom, jellemző jelmezszínek nagy foltjaival töltötte meg, a ruhák mozgalmasságát, beszédességét a saját minták, rátétek régi (és mai) divatlapokból vett ötleteivel érve el. Az emlékezések idősíkjait, a nagy viszonyváltozásokat nyers nyomatékka kiemelő fényváltások glóriájában néha a ruha teszi az embert: az öltözék játszik Goethét, a színész Lukátsot.

Varga Zoltán (Fernando) és Ónodi Eszter (Stella)
Schiller Kata felvétele

A Kamra Stellájának az üde, tempós formajáték mögött nincs különösebb tétje, a figurák bizonyos érzületek kifigurázására koncentrálnak. Ezt töményen, sok atmoszférateremtő kis akció kieszelésével teszik, attraktív feszítvű dialogizáló duókat, érzelemrengető szoborcsoportozatokat képezve. Nagy Ervin (Postakocsis) csak pár másodpercet, Tóth Attila (Karl) csak néhány percet tölt a színpadon; ennyi is elég, hogy az előbbinek a hangossága, utóbbinak a nesztelensége elárulja - Fernando tépelődésének aláfestésére -: dugni jó, ha van kit. Elek Ferenc színházi szerepkettőző leleménnyel Stella inasaként és Fernando inasaként is fellép, belezöldülve a méregbe, amiért mások általában dugnak. Tóth Zoltán Tisztartójának a családi tűzhely és a hűség eszméje melletti prédikálás jut ("egy tömbből faragott szálfá"), Tóth Anitának (Annchen) a kapcsolati bonyodalmakban tanúsított gyermeki vakság, melyet örökösen lehuny szemé világtalanságával - elromlott alvóbaba - és folyondárszerű, rángató kapaszkodásaival groteszkül fejez ki. Rezes Judit (Lucie) nem naiva, inkább rezonőr, talán azért is, mert az éteri Fernando őt is megdugná, ha ki nem derülne, hogy Lucie a lánya.

Csákányi Eszter (Cäcilie) tévedhetetlen kultúrájú főnővéri karakterizálással, Ónodi Eszter (Stella) a zilált hajú teleregényes téboly kontinuitásával készíti elő, hogy a női keblekre megtérő nagybetűs Férfi bennük - a feleségben, illetve a szeretőben - anyja helyett anyát és gyermeke helyett gyermeket találjon. Az előadás "csillaga" szükségképp Varga Zoltán (Fernando). Szárazsámpontól őszbe csavarodva verklizi a "Stella! Én Stellám!" megszólításokat (Goethénél az adott helyen ez csak egyszer hangzik el, tehát nem is húzni, hanem toldani kellett őt), áriázza a "Hadd igyam a te édes leheletedet, mely nélkül az ég minden levegője üres volt"-szerű tirádákat, variálja teljes beleéléssel azt a két és fél mesterségbeli fogást, amellyel ő és színésztársai e redukált világ méltányolható és élvezhető, az ürességgel telített szolid teljességét létrehozzák.

Johann Wolfgang Goethe: **Stella**
(Katona József Színház, Kamra)

fordította: Görgey Gábor

díszlet: Khell Csörsz m. v.

jelmez: Velich Rita m. v.

dramaturg: Eörsi István m. v.

zene: Sály László

rendező: Lukáts Andor

szereplők: Ónodi Eszter, Csákányi Eszter, Varga Zoltán, Rezes Judit, Illés Györgyi m. v., Tóth Zoltán, Tóth Anita, Elek Ferenc, Nagy Ervin, Tóth Attila e. h.